

י"ח אייר תשע"ה, 7.5.2015

גיליון מס' 457

פרשת בהר

שני פנים לשמיטה

מאת הרב אלישע פיקסלר, שדמות מחולה

פרשתנו פותחת במצווה הכל כך אקטואלית לשנה זו – מצוות השמיטה.

וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה, בְּהַר סִינַי לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, כִּי תִבְאוּ אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לְכֶם-- וְשָׁבַתָּה הָאָרֶץ, שְׁבַת לָהּ. שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךְ, וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כָּרְמְךָ; וְאָסַפְתָּ, אֶת-תְּבוּאָתָהּ. וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית, שְׁבַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ--שְׁבַת, לָהּ: שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע, וְכָרְמְךָ לֹא תִזְמַר. אֵת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצֹר, וְאֶת-עֲנָבֵי נְזִירְךָ לֹא תִבְצַר: שְׁנַת שְׁבַתוֹן, יִהְיֶה לָאָרֶץ. וְהִיְתָה שְׁבַת הָאָרֶץ לְכֶם, לֶאֱכֹלָה--לָךְ, וּלְעֶבְדְּךָ וְלַאֲמָתְךָ; וְלִשְׂכִירְךָ, וְלַתּוֹשָׁבֵיךָ, הַגֵּרִים, עִמָּךְ. וְלִבְהֵמָתְךָ--וְלַחִיָּה, אֲשֶׁר בְּאֶרְצְךָ: תִּהְיֶה כָל-תְּבוּאָתָהּ, לְאָכַל. (ויקרא כה, ג-ז)

עיון בפסוקים המוכרים מעלה תמיהה מסוימת: דווקא מילה אחת שכל כך מתבקש שתופיע שם, אינה נמצאת וזו המילה: "שמיטה"! התורה הרי מכירה מילה זו, וניתן ללמוד זאת מהכתוב בפרשת משפטים: "וְשֵׁשׁ שָׁנִים, תִּזְרַע אֶת-אֶרְצְךָ; וְאָסַפְתָּ, אֶת-תְּבוּאָתָהּ. וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ, וְאָכְלוּ אֲבִינִי עִמָּךְ, וַיְתַרְם, תֹּאכַל חֵיַת הַשָּׂדֶה; כֹּן-תַעֲשֶׂה לְכָרְמְךָ, לְזִיתְךָ" (שמות כג, י-יא).

אם כך, מדוע כאן, בפרשה שלנו, המילה שמיטה מוחלפת במילה "שביתה"?

נראה כי שני השמות השונים למצווה זו מבטאים שני היבטים של המצווה, ונתחיל דווקא מעיון בפסוקי פרשת משפטים שהובאו לעיל.

ניכר הן מהפסוקים עצמם והן מההקשר בו הם מצויים, כי ההיבט כאן הוא ההיבט החברתי, או במילים אחרות "מצווה בין אדם לחברו" – וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ, וְאָכְלוּ אֲבִינִי עִמָּךְ, וַיְתַרְם, תֹּאכַל חֵיַת הַשָּׂדֶה" (שם). לאדם יש יבול, והוא מצווה להשמיטו מתחת ידיו, וכתוצאה מכך יאכלו האביונים ואף חיית השדה. וכך כותב בעל ספר החינוך: "לקנות בזה מידת הוותרנות. כי אין נדיב כנותן מבלי תקווה אל הגמול".

לעומת זאת מפסוקי פרשתנו עולה נימה שונה. כאן המצווה היא מצווה שבין אדם למקום. כאן מצווים לאי-עשיית מלאכה, כי צריך לשובת לשם ה'!! כאן המצווה העיקרית היא לשובת כמו ששובתים כל איש ביום השביעי.

לא פלא איפה שבהמשך הפרשה עולה הנימוק: כִּי לִי הָאָרֶץ כִּי גֵרִים וְתוֹשְׁבֵי אֶתֶם עִמָּדִי" (כה, כג). המסר הוא שהארץ אינה שלנו, אלא של ה'!

וכך כותב האברבנאל: "ארץ ישראל נבחרת ונחמדת לפניו יתברך מכל הארצות, כמו שעם ישראל נבחר מכל העמים. ומפני זה רצה הקב"ה כמו שהאומה בכללה תעשה זכר בשביתת היום השביעי, ותעיד על בריאת העולם

והידושו, כך הארץ הנבחרת תעיד על בריאת העולם והידושו בשמיטתה בשנה השביעית. ולכן חתם מצווה זו בפרשת "והארץ לא תימכר לצמיתות, כי לי הארץ, כי גרים ותושבים אתם עמדי, ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ". וביאר בזה, כי הארץ אינה נתונה לישראל בהחלט, כי לה' הארץ ומלואה, ולכן לא יוכלו למכרה לצמיתות. ולכן ראוי שיתנהגו בה כרצונו, וייתנו לה גאולה שאם לא יעשו כן, תבוא עליהם הגלות."

אך כאן ראוי לדעת כי אין אלו שני טעמים נפרדים, אלא שני טעמים שמשלמים זה את זה. מי שיודע שהקרע אינה שלו, הוא זה שגם יתן בקלות. המחשבה כי האדמה היא של האדם מרעילה את החברה ויוצרת מצב של "נותן ומקבל", במקרה הטוב, ושל חוסר נתינה במקרה הגרוע. לעומת זאת ההבנה שכולנו גרים ותושבים, יוצרת שוויון ושותפות בין אנשים.

לכן כולנו מצווים להפקיר את פירות גינותנו בעת הזאת.

בקהילותינו ב"ה משתדלים לבטא את שני ההיבטים של שנה זו, ומכוחה נמשיך בכל השנים הבאות את עניינה של מצווה זו.

הרב אלישע פיקסלר, נשוי לחגית, אב לשמונה, גר בשדמות מחולה מכהן כרב הישוב וכר"מ ביעיבת ההסדר שדמות נריה.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il